

ШЫҢ

Совет Эвилелинің Коммунист партиясының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1955
ФЕВРАЛЬ
4
ПЯТНИЦА
№ 25 (3219)
ӨТЭЭ 20 КОП.

Эвилелдешкен республикаларның Дээди Советтериниң депутаттарына кандидаттар-биле сонгучуларның ужурашкыннары (1 арын).
Тыва автономнуг областа хөй уруглар-ылг илерни «Мениң алдары» орденнере биле болгаш «Мениң медалы» медальдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Чарлымы (1 арын).
Безде Советтериниң депутаттарына кан-

дидаттар депшидилгезин (1 арын).
1954 чылда РСФСР-ниң улус аймагының хөгжүдериниң күрүне планының күсүлдештериниң түңнелерин дугайында дыналымы (2—3 арын).
Е. Сирпаченко.—Бистиң чедикшикчиликте үндөшүнүсүз (3 арын).
ССРЗ-ниң Даштыкы Херектер Министртериниң (3 арын).
В. Туметей.—Мал кыштагларынның четтериниң чайлаары (3 арын).

КӨЗӨЗ СОЛОНДА: БИЖИДИЛИГЕ ТЕМАЗЫНГА ХОЛБАШ-ТЫР: П. Малютин.—Уруглар коллективниң организациялары болгаш кижилери (4 арын).
Айымы чок чоруктуң чөвүлелинде (4 арын).
Айымы чок чоруктуң чөвүлелиниң хурамына каржы-биле БУР-унун улустун Төп чазанын төлөөлекчил чалаар дугайында Совет Эвилелиниң резолюциянык төлөвиле (4 арын).

Консультантылар-биле доктаамал ажылдаар

Мурнакты революстучу теория болза, айтыкчы сымдык болур, ол бистиң кадрларымызга оларның хүтүбүдө акыл-чорудууламын орутуу чырыдып, оларны толарай перспектива-биле чеченден турар. Ичанаган болуучу мелериниң бедилери дөш, марксизм-ленинчи теорияның үндөшүнериң шигээдин айры дөш могак чок ажылдаары — коммунист бүртүзүң бирги чертеңиң хүдөөгези.

Областың партия организациязын партия кижигүннериниң болгаш кандидаттарының политиктиң денделин беддилер талазы-биле, партия чырыдышкынның херөөн өкилдер талазы-биле азын ажылды ылгай. Партия чырыдышкынның ажи-тура барымдаларының принципин хажыдып, коммунисттерниң бот өредилгениң чедир үндөшөй, оларны политшколаларга ийкеке бөлүнгөргө «шаара тудар» дээр шымд эвес бюрократтың чорук ам чедикшикниң чайлатынын турар.

Коммунист партияның теориязы болгаш төөгүзү бот-кычөөл-биле өөренип болза, төөгүн болшевиктерниң шылгатынган методу бооп, партияның кижигүннериң бөлүшкүч кандидаттарына база бистиң интеллектуалдык марксизм-ленинчи теорияны шигөөчүл айлырнын кол методу болур. Боттарының марксизм-ленинчи беддилери дөш бот-кычөөл-биле ажылдаарының улуг болдувар арзамы партия коммунистерге тургузуп берген.

Бо чылын бот-кычөөл-биле өөренип турар коммунистерниң санын азын өскен. Ичанаган, коммунистерниң бот-өөредилгени шигөөчүл өкилери партия организацияларының чугула соругламы болу берген.

Консультантыларын тус-тус ийкеп бөлү кижилерге өрттөргөң ола кычөөгөйни салыры чугула, чүге дөргө, олар бистиң кадрларымыздык бот-өөредилгениң дура көргүдериниң ажылдык хевир болур; консультантылар партия районнарының библиотекаларында-ла, бүтүрүлгө черлеринде-да, колхозтарга, МТС-терге, совхозтарга болгаш азын черлеринде-даа чорутунар ужурут. Теорияны коммунистерниң бот-кычөөл-биле шигөөчүл айлырнын арзамы партия районнарының библиотекаларының организациязы ролон дыка улгаттырар.

Марксизм-ленинниң бот-кычөөл-биле өөренип турарларга консультантыларын организациялар талазы-биле СЭКП Таңды райкому чамдык үнөшүл чүдүлери ылган. Партия райкому өрөөлүгө чыын өгөшөр мурнузда-ла 15 консультантыларын шилөө, бирюга болуула. Олар партия райкомунун библиотекасында болгаш Бай-Хаак, Балгазын МТС-терде ажылдап турарлар.

Партияны Кызыл хоорукто консультанты ажылың база эки тургускан. Инда срезд хүнеринде политэкономика, а четверг хүнеринде партия төөгүзү болгаш философия талазы-биле консультантылар өрттүп турар.

Индик болза-да, чамдык партия организациялары коммунистерниң бот-өөредилгенин амылга чедир-ле чедир үндөшөй турарлар. Эзөөн хөй партия организациялары политшколалары болгаш бөлүмдериниң санын кызыртып, бот-кычөөл-биле өөренирлериниң санын көвүдөп каарга чамдык ажыл бүткени ол деп шын эвес билеп турарлар.

Барыны-Хемчик районунда марксизм-ленинчи теорияны бот-кычөөл-биле өөренип турар коммунистерге лекциялар болгаш консультантылар болчу ховар чо-

рүтүтүп турар. Партия чырыдышкынның четкинде консультанты ажыл чорбайн турда-ла СЭКП райкомунун секретарлары өшөр Салчак, Кузев олар ону херекке алайн турарлар. Райкомда бар дачымын бугулар амырда кон-сультантылар хөй, ичанагак районда чүе амыр кижигүннөш теорияны бот кычөөл-биле өөренип турар хиренинде-ле, чүгө чамдык-ла кижигүннөш кон-сультантылар тус-тус кижилерге ылган. Инда партия, совет, аймагыт органнарының эзөөн ажылдакчылары бот-өөредилгени болгаш дачымын алган, а херек кыргызда көптүс өөренип турарлар.

Марксизм-ленинниң үндөшүнериң шигөөчүл айлыры дөш ажылдап турар коммунистер консультантыларын мергендик болгаш бүтү талазы дуулам чымын амырын күшүп турарлар. Консультант кижигүннөш бот-кычөөл-биле дачымын алган өрттөш хамдык-биле балыр ужурут дээрн билдингир. Ичанагак эзөөн партия организациялары кон-сультантылар шилөөн амырнымын бугу барымдалап чорудуп турган. Чыкээзөргө, Бай-Хем районунда ортумак өрттөш ийкеп консультантылар дөш өрттөш кижилерге чорудуп кылдыр тургустунган. Бай-Хем районунда консультантылар шилөөн амырнымын база-ла өөн дээр эвес.

Бистиң кадрларымыздык экономика өрттөш талазы-биле билги — коммунист тургузушунунун улутууламын денелени беддилеринин, аар үлөтүрүң күчүлүт хөгжүдөшүнө, социалдык көдө ажыл-айлының шындык көдүрүшүнүнүчү болгаш совет улустун материалдык чагайылгызын база культурун денелени беддилерине ултанган партия болгаш чапаткык политиказын амыртыра чедикшикниң ботандырышың өрөөкчүлүгү чүдү болур. Ичанаган партия организациялары политиктиң экономика болгаш кантун бар онзап алдынган экономика талазы-биле лекция номчуламын болгаш консультанты өрттөш организаастар ужурут. Бо ажылга экономика талазы-биле өрттөш, мергендик кижилери кырыштырар.

Марксизм-ленинниң боттары өөренип турарлар-биле ажылдык идея-теоретиктиң денелени бедилерде хоорайны ийкеп районнарының консультантыларының чөвүлө хуралдарын өрттөргө чугула. Ол чөвүлө хуралдарга теоретиктиң айтырлары чамдык үнөшүл бугу-биле чугула-ла кенер калбарган, эштинчюл диксууламын, аргасуе база дурукулга сонгуламын өрттөп турар ужурут.

Партия организацияларының хүдөөгөш болза, партия чырыдышкынның идея-политиктиң денелени бедилеринче, консультантыларының ажылдык идеяны ултамын өкилдер дугайында доктаамал саргы салырыңе кол кычөөгөйни көдө-нөри болур. Политиктиң өрөөлүгө коммунистерниң сонургалымын могак чок ка хамдыкчылары, оларнын улук-на өдүп турар идеяның негелдерини хамдык өрөөкчү чугула. Бир эвес кон-сультант четче белеткедиг эвес ийкеп ол ажылдыга сонургалы чок болза, ол соругламы күсүдөп шыдаас.

Коммунистерниң марксизм-ленинчи кижигүннөш болза, бистиң партиямыздык онза саргы салыр чүдү болур. Коммунистерниң политиктиң билгини бедилери — ийкеп амырдымын бүтү адырларында, бистиң чүрүвүста коммунист тургузушунунун улуг-улуг соруглаары күсүдөргө оларнын мурнакты ролон күштөдирлериниң өрөөкчүлүгү чүдү болур.

Казахстаның чаа тараалк совхозтарында

АЛМА-АТА. Казахстаннык делгемперинде чөөкчө чаа организациятынган чаа тараалк совхозтар боттарының ажылы калбарып турар. Бо чылын олар беш чартык миллион гектар бур черлерин аңдар ужурут.

Кустанай областың Мейдгаринский районунда тургустунган Боросов ден тараалк совхозтун төп көдөниң хамдык экинче Алакал көдүңү чорумалды эринде турар. Чаа келгенер баштайгы итеш алыр бакшыларын тургузуп турарлар. Чурттаар кылдыр аде ылган болгаш шаңак чаактарының кырында тургускан дөшөр оруктун беш вагоннарын алган. Столовая болгаш магазин ажылдап турар. Совхозтун ажылчылары тулук материалдарын белеткен турар болгаш держарын өрттүп турарлар. Инда 3 муң кубометр хымырныгы кескен болгаш 600 кубометр мащити белеткен, дөй-дөвүрак болгаш эзөөн казар черлерде ажыл чоруп турар. Чаа келгенер парник кылдыр алды онгарлары ваксаннар. 300 парник рамаларын чаган. Ирик-дөвүрак сазаларын белеткээр станокту кылган. Анык ажыл-агымга практиктиң улуг дууламчы-

Эвилелдешкен республикаларның Дээди Советтериниң депутаттарына кандидаттар-биле сонгучуларның ужурашкыннары

РСФСР
РСФСР-ниң Дээди Советиниң депутаттарының кандидаттары-биле сонгучуларның ужурашкыннары Россия Федерациясында политиктиң улуг илөкөй-биле өрттүп турар.

Москваның Ерасипресненский сонгулда округунга РСФСР-ниң Дээди Советиниң депутаттыга кандидат, «Трёхгорная мануфактура» комбинатының цех начальниги, Сталинык шаңнадын лауреаты В. И. Воронин-биле сонгучуларның ужурашкынны болган. Железнодорожний сонгулда округунун сонгучулары-биле депутатка кандидат, Москва—Исаакиевская деп паровоз дөвөзүнү улук машинистини А. Д. Мотов ужурашкан.

Выборгтун культура бакшыныга ажылчы чоннары Ленинградтың Сталинский сонгулда округунун талазы-биле депу-

таттык кандидат конструктор В. Я. Каймов-биле ужурашкан.
Тосненский сонгулда округунга (Ленинград областа) РСФСР-ниң Дээди Советиниң депутаттыга кандидат, «Федоровский» совхозтун саргыны Т. М. Шапкина-биле сонгучуларның ужурашкынны болган.

УЗБЕК ССР
Узбек ССР-ниң Дээди Советиниң депутаттарының кандидаттары-биле сонгучуларның ужурашкыннары Ташкентте өгөлөш.

Ленинградский сонгулда округунга республиканың культура бакшыныга депутатка кандидат, № 1 типографияның ажылчыны М. Юсуповна-биле ажылчы чоннар ужурашканар.

Ворошиловский сонгулда округунга сонгучулар республиканың Дээди Советиниң депутаттыга кандидат, Эртемпер

академиямынч төөгү болгаш археология институтунун улуг өрттөш ажылдакчы профессор Л. В. Шанин-биле ужурашкынны болган.

ЛАТВИ ССР
Латвияның хоорайларында болгаш суурларында Латвия ССР-ниң Дээди Советиниң депутаттарыга кандидаттар-биле сонгучуларның ужурашкынны өгөлөш.

Лиепайский № 56 сонгулда округунун сонгучулар республиканың Дээди Советиниң депутаттыга кандидат, «Лиепайсельмаш» заводтун дарганы Ф. Я. Штейнберг-биле ужурашканар.

«Заря» кезде ажыл-агым артелиниң 400 ажыл көлөкчүлары Латвия ССР-ниң Дээди Советиниң депутаттыга кандидат, партияны Гринский райкомунун секретары Г. А. Новалев-биле ужурашкынны ылганнар.

(СЭТА).

Хирургтарның XXVI Бүгү-эвилел съездизи доозулган

Хирургтарның XXVI Бүгү-эвилел съездизи январь 27-де доозуп ажылды дооскан. Ийи чартык муң ажыл төлөөр болгаш аалчылар сес хүнериниң дургузунда хирургтарнын он парын айтырларын чугулазын көргөн. Ук конференцияга амыр удегит хирургтарның физиологтун үндөшүнериң айтырларының талазы-биле 80 илөкөдери дынаан.

Съездизиң өсөөгү хурамынга өгөлөш өрттөш профессор Столянич херек өөренип хирургтар талазы-биле амнарын чамдык айтырларының догуулазын чугулазын илеткен кылган. ССРЗ-ниң медицина өрттөш академиямынч чингел кижигүн Н. И. Петровту «Сенинчек болгаш сенинчек эвес илөкчүлериң төрөөшкөк демдиктериниң дугайында» илөткөди дынаан.

56 чурттарың хирургтарын каттыштырып турар делегейиң хирургия институтун чингел секретары профессор Деклардъ стөдизин төлөөлериңе байыр чедирин чүе чугулаан. Ол съездизи чамдык амыртың өрттөш четириниң алдерип, өрттөш талазы-биле улуг чедикшикнери дөшөк хирургтарга чагай өсөтөриң бэралгалып, олар улук мыйгы чедикшикнериң болзун деп күдөлиң илөткөн.

Хирургтарның Бүгү-эвилел өрттөш ийи-

тилелиң хүндүлүг кижигүннеринче немей дараамалдык даштык өрттөштериниң сонгоулары дугайында минадыгын номчаан: Дюкен (Франция), Вальдони (Италия), Деклард (Бельгия), Жан Балл (Индия), Хальстром (Швеция), Паулюс (Бразилия), У Итэй (Кыдат), Мантейфель (Польша), Баблич (Венгрия) болгаш Хортоломей (Румыния).

Хирургтарның Бүгү-эвилел өрттөш ийи-тилелиңн хүндүлүг кижигүннеринче сонгустунган бүтү өрттөштериниң мураулаң профессор Дюкен совет коллегияны оларга көрткөк белдик алар деп стөдизини төлөөлериңе өрттөш четириниң илөткөдөн.

Моол Арат Республиканың медицина академияларының төлөөлериң хирург Геленгама база съездизиң төлөөлериңе байыр чедирген.

Съездизиң даргазы ССРЗ-ниң медицина өрттөш академиямынч президенти профессор Н. И. Бакулев съездизи белдик медалы болуун допу харызымын төрөөш. Мянтия Павловтун физиологтун өрттөш чогадымын бугу-биле шигөөчүл айлырнын үндөшүнө чүрөк болгаш өкне ааргыларын өмкөө аргалык болу бергенге чамдык амыртың илөткөчлериң чедир алдыган чедикшикнериң дугайы дынадыгыларын ол онзап дем-

делгезен.
Хирургтарның XXVI Бүгү-эвилел съездизиң ажылдыга 19 даштык чурттарың өрттөштериниң идеянык кирешкени профессор Бакулев онзап чугулаан. Ол даштык өрттөштерин 30 хир өрттөш дынадыгыларын стөдизге кылганнар.

«Хөй-хөй чурттарың деншигелит өрттөшчери бистиң өндүктөргөш болгаш аалчыларымыз боттарымың хайгаараларын болгаш үнөшүл дургузгалың стөдизге чугулашканар. Олар чагай найраалык сөстөрүн биске чугулаштырар. Олар өдүгө улук амыртың дөш бистиң биле кады үнү көдүрүлөр. Бүгү-ле аксетилген өрттөшчериң херөө чүд дөргө тайбынчык херөөн камгалары дөш боттарының күштерини сырып каттыштырар болур деп ол чугулаан.

Съездизиң хүнеринде аям-бүрү чурттарың өрттөшчериң аразыңа болдурун сырып харылаа оларнын найраалык харылааларын улук ийи бажымын чамдык амыртың бээр дөшөргө профессор Бакулев бүтүрел илөткөн. Съезди оң-биле ажылды дооскан. Найсылаздык өмкөкө чедиринде өн чаа операцияларын аргаларын төлөөлөргө көргүзөр чорук тургучуп турар.

(СЭТА).

Анык хоорайнык чаа сонгулда округунда

КУДЫБЫШЕВ. Новокуйбышевск дөргө, областы төөгүн барым талазында, сөөгү чымдарын дургузунда тургустунган анык хоорай болур. Сонгучуларың хуралдары болуп, лекцияларын болгаш беседаларын номчуп турар, концерттер үнүп турар, өөн 20 сонгулда участкаларында, агитпунктуларында ам таймынык болуп турар.

Хоорай болза, РСФСР-ниң Дээди Советинге сонгулдааларың талазы-биле Ново-

куйбышевский сонгулда округун төвү. Эрткен сонгулдааларда ол округ чок турган, а Новокуйбышевск суур өскө округтун составына кирип турган. 1952 чылда Новокуйбышевск суур хоорай болу берген.

Ам инда 6 клуб, 8 школа, 14 уруглар салтары болгаш яслилери бар. Оларнын хөй нуруузуң мырнай чокска чаа тургускан. Бешки беш чымдык төрөөн огу Новокуйбышевск хоорайнык туулушкунга эгезинде 250 миллион хире рубль-

ди калкпен. Дөрт чымдык дургузунда хоорайнык чуртакчылары 150 муң ажыл дөрбелчин метр чурттага шилүүп алган. Ам Новокуйбышевскке тулук ажылдары чоруп турар. Бо чылын 42 муң дөрбелчин чурттага шилүүп ажылдагы киндер турар. Ийи ортумак школазын, техника үндөшүнө, кинотеатрын, госпитальны, механизациятыңан хөй чур чериниң туулушкуну дооступ турар.

(СЭТА).

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Мениң алдары“ орденнер-биле болгаш „Мениң медалы“ медальдар-биле шаңнаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун чарлымы

(Төмчүлү, Эгези № 23 (3217) «Шында»).
Беш уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИЦ МЕДАЛИ» МЕДАЛДЫЦ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозунун колхозчузу.

14. Нуускун Куржунма Макпаанова — Барыны-Хемчик районун Ворошилов атты колхозунун колхозчузу.

15. Мамбу Салчак Чадамова — Барыны-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчузу.

16. Монгуш Ангыр Бойдуева — Чөөн-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозунун колхозчузу.

17. Монгуш Борбак Сендикжи — Чөөн-Хемчик районун Калинин атты колхозунун колхозчузу.

18. Монгуш Быраза Манайлова — Чөөн-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозунун колхозчузу.

19. Монгуш Ичин-Уваа Барыанова — Барыны-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчузу.

20. Монгуш Шурунай Сөрөгон — Барыны-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчузу.

21. Ойяуп Марый Шангыр-оолова — Улуг-Хем району «УТБА-ның 25 чылы» совхозтун ажылчыны.

22. Ооржак Мандан-оол Чазык-оолова — Барыны-Хемчик районун Ворошилов атты колхозунун колхозчузу.

23. Ооржак Макима Кунтузнова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

24. Ооржак Мичкемаз Ламажыкынова — Барыны-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчузу.

25. Ооржак Согай Бак-Кара — Барыны-Хемчик районун Ворошилов атты колхозунун колхозчузу.

26. Ооржак Ханды Арпычык — Барыны-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчузу.

27. Очур Дүвеш Самбуу — Улуг-Хем районун «СЭКП 19 съездин» колхозунун колхозчузу.

28. Оюн Пудай Пильчумова — Таңды районун «Кызыл партизан» колхозунун колхозчузу.

29. Севин Барыма Сачык — Барыны-Хемчик районун Ворошилов атты колхозунун колхозчузу.

30. Танова Шижя Достоева — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

31. Тюлюш Мичкемаз Бичилова — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээси.

32. Уйунпан Донгак Чамбаа — Улуг-Хем районун Мичурин атты колхозунун колхозчузу.

33. Хертен Севилек Байыны — Бай-Тайга районун Сталин атты колхозунун колхозчузу.

34. Хомушку Бопунчаа Чаштай-оолова — Чөөн-Хемчик районун Калинин атты колхозунун колхозчузу.

35. Хомушку Дзынмай Шертева — Барыны-Хемчик районун Ворошилов атты колхозунун колхозчузу.

36. Хомушку Сенди Манды-Хөө — Чөөн-Хемчик районун Ворошилов атты колхозунун колхозчузу.

37. Хомушку Сержин Дамдынова — Барыны-Хемчик районун Ворошилов атты колхозунун колхозчузу.

38. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

39. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

40. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

41. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

42. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

43. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

44. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

45. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

46. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

47. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

48. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

49. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

50. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

51. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

52. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

53. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

54. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

55. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

56. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

57. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

58. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

59. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

60. Шагыр Анай Дарбаганова — Чадава хоорайда өг-бүлө ээси.

Көдзз Советтерниң депутаттарына кандидаттар депшидилгези

БАЙ-ТАЛ. (Телефон-биле). Сталин аттыг кезде ажыл-агым артелиниң колхозчуларының Бай-Тал кезде Советке депутаттың кандидаттың денделериниң хурамы улуг үндөшүнүктүг болуп өрттөш. Мал ферманың өргөдөшчө эш Ирбит Төмүрөвич Очурун депшидил турар, хурада санал берген өшөр өртт

1954 чылда РСФСР-нің улус ажыл-агыйын хөгжүдөринин күрүнө планының күүселдезинин түннелдеринин дугайында РСФСР-нің Статистика эргелелинин дыйнады

1954 чылда РСФСР-те республика болгаш чурт чагыргалыг улетпүрүчү база транспорттуң, кедээ ажыл-агыйның хөгжүдөсин, капиталдуу улетпүрүчү өздөштүрүшкүдө, баран саарылганын кааба-

рышкынын, коммунал ажыл-агыйның хөгжүдөсин, аймакчынарның болгаш албан-хаакчыларның санынын көздөшкөни болгаш культура тулушкунун дараалында чургабайлар көртүрү турар:

1954 чылда нийти продукция бүдүрүп улетпүрүшкүдө планан РСФСР-ниң республика болгаш чурт улетпүрүчү 104 хуу күөсеткен. Улетпүрүчү нийти про-

дукция бүдүрүп улетпүрүшкүдө чыл планын тус-тус министрстволар болгаш ведомстволар мынчаар күөсеткен.

1954 чылдың дүргүзүндө чыл планының күүселдезинин хуузу

РСФСР-ниң Чурт улетпүрүчү министрствозу	106
РСФСР-ниң Одалга улетпүрүчү министрствозу	100,3
РСФСР-ниң Тулуг материалдарының улетпүрүчү министрствозу	104
РСФСР-ниң Калбак хергелелдин улетпүрүчү баранарының министрствозу	104
РСФСР-ниң Иш улетпүрүчү министрствозу	96
РСФСР-ниң Аш-чөм баранарының улетпүрүчү министрствозу	103
РСФСР-ниң Эт болгаш сүт баранарының улетпүрүчү министрствозу	98
РСФСР-ниң Балык улетпүрүчү министрствозу	101
РСФСР-ниң Автомобиль транспортунуң болгаш чалаалыг оруктар министрствозунуң улетпүрүчү бүдүрүлгелери	110
РСФСР-ниң Коммунал ажыл-агый министрствозунуң улетпүрүчү бүдүрүлгелери	105
РСФСР-ниң Култура министрствозунуң улетпүрүчү бүдүрүлгелери	107
РСФСР-ниң Балык камгалал министрствозунуң улетпүрүчү бүдүрүлгелери	112
РСФСР-ниң Усу-тывыш кооперациясы	105

Слесарь-монтаж дериг-хергелелери	118
Сымырган демир кадалгылары	105
Хөвөн-саазым кылгылыг пестер	105
Дук кылгылыг пестер	109
Лён кылгылыг пестер	103
Торту кылгылыг пестер	173
Даарыныла кылгылыгы	120
Даштыкы хеп кылдыр трикотаж	114
Иштикы хеп кылдыр трикотаж	117
Эр, хөвөжөн ук кылгылыгы	107
Хөм идиактер	106
Кидис идиактер	114
Толь-гардина кылгылыгы	147
Мебель	123
Элеви уруталарың чадал-хергелелери	110
Пансионлар болгаш роялдыр	116
Гармоньлар, балынар болгаш аккордеоннар	123
Пателефоннар	112
Радиопремиктер	2,4 катан
Кара шойдан кылган савалар	115
Шойдан кылган баазының савалар	130
Ак демирден кылган савалар	124
Алюминий савалар	161
Шаажаң пор савалар	116
Аммыралдык хоолойниктери	142
Керосинкалар болгаш керогазтар	131
Демир оруннар	124
Чемоданнар	140
Өөреникчилер кымрааштары	118
Бижик машиналары	109
Этик	104
Болбаса кылгылыгы	113
Балык тудары	113
Ковсевалар	107
Чиг сүт продукциясы	110
Быштак	122
Мал саржаа	103
Унун уут	121
Кондитер кылгылыгы	105
Макарон кылгылыгы	114
Виноград арагазы	117
Гирю	104
Сирткес, субкунга ижер сүтлэр	120
Ажыктылар	111
Витаминер	113

1954 чылда РСФСР-ниң республика болгаш чурт улетпүрүчү нийти продукцияны 1953 чылга деңгээрге 12 хуу баа 1950 чылга деңгээрге барык-ла 60 хуу өскөн. 1954 чылда РСФСР-ниң чурт улетпүрүчү болгаш ус-тывыш кооперациясының нийти продукциясы 1950 чылга деңгээрге 75 хуу улгаткан (бүдүрүлгелерин тус-тус бөлүктөрүнүн айымбиле). Бу болза, чурт улетпүрүчү болгаш ус-тывыш кооперациясының бүдүрүп улетпүрүшкүдө барык-ла 60 хуу өздөштүрүшкүдө баш бурунгар көрүн турар беш чыл планының оналгалыг хуусаа бетинде, дерт чылда күөсеткенге өлбүр.

1954 чылда улетпүрүчү продукциясының хөй-хөй хевирлерин бүдүреринин планы ажыр күөсеткенге.

РСФСР-ниң республика болгаш чурт улетпүрүчү калбак хергелелдин баранары: хөвөн-саазым болгаш лён кылгылыг пестерин, даарыныла кылгылыгы, хөм болгаш резина идиактери, иштикы хеп даараар трикотажы, толь-гардина кылгылыгы, хевистерин болгаш хөвөн кылгылыгы, пансионлар болгаш роялдыр, пателефоннар, гармоньлар болгаш балынар, шаажаң болгаш пордан кылган савалары, болбаса кылгылыгы, өвтиң пулууабрикаттары, эт болгаш балык консервалары, кондитер кылгылыгы, макарон кылгылыгы, виноград болгаш кат-чакис арагазлары, ажыктылары, мороженосу болгаш аш-чөмни база улетпүрүчү өске-ла баранары чыл планыдан ажыр кылды үндүргөн.

Металл кестер, станоктар, электромоторлар, одалга вобдалары, кедээ ажыл-агый машиналары, гипс, чымчак шымылгар, тулугуң демир-бетон болгаш гипс кестерин, алаа даштан кылган блоктар болгаш продукцияның өске-ла хевирлерин бүдүреринин чыл планы ажыр күөсеткенге.

Иччалаа-даа чамды министрстволар болгаш ус-тывыш кооперацияда 1954 чылда улетпүрүчү продукцияны тус-тус хевирлерин бүдүреринин планынын күөсөлдө хандырбаан. Чыжао, РСФСР-ниң Чурт улетпүрүчү министрствозу, металл, тергелер болгаш сөөртүлгө чүдүлери, элеви уруталарың чадал-хергелелери, аммыралдык хоолойниктери, демир савалар, сымырган демирден кылган савалар, эрик, оңша хергелелери, локобилдер, кара металлдарың проканы бүдүреринин планын, РСФСР-ниң Одалга улетпүрүчү министрствозу—көмүр даш брикеттерин болгаш торф тывыш бүдүреринин планын, РСФСР-ниң Тулуг материалдарының улетпүрүчү министрствозу—туулубу, черешча, шаала садыр керамика плиталар, шагы плиталары бүдүреринин планын, РСФСР-ниң Иш улетпүрүчү министрствозу—чамдыла маштарын болгаш иш сөөртүлгөсүнүн чамды аай бажынар, идиал материалдары болгаш калбак оруктуг демир орук орукунуң дөжөк шытыры бүдүреринин планын, РСФСР-ниң Эт болгаш сүт продуктуларының улетпүрүчү министрствозу—эт болгаш мал саржаа бүдүреринин планын чедир күөсеткенге, РСФСР-ниң Балык улетпүрүчү министрствозу балык тударының планын күөсеткенге, ус-тывыш кооперациясы торту кылгылыг пестер, эр, хөвөжөн ук кылгылыгы, даштыкы хеп кылдыр трикотаж, хөм болгаш кидис-идиактер, ажыл-агый хевирлери, аш, оңша хергелелери, мебельдер, хеп чүрү машиналар, демир савалар, радиопремиктер, сүтүг кулдулары, канфолидер бүдүреринин планын чедир күөсеткенге. РСФСР-ниң чамды министрстволары болгаш ведомстволары продукцияның чугула хевирлерин бүдүреринин планын күөсеткенге чыккан-ла, саарылгалыг

эвес кылгылыгың талаагы-биле оналгалыг ажыр күөсөлдө, күрүнөгө хоралыг практиканы бүдүрүп турар. Чурт болгаш кооператив улетпүрүчү бүдүрүлгелерин продукцияның куду шынарлыг, эржигер хевирлерин болгаш аян-иниңил кезин бүдүрерин үргүчүлөп, баранарының экиликтерин чөтөсө хөмчөгөр аш турган. Ичангыла, эки шынарлыг эвес мебельдер, савалар, даарыныла болгаш трикотаж кылгылыгың үндүр чоруктар амдаа бар. Чурт улетпүрүчү болгаш ус-тывыш кооперациясының чонун аммырал хергелелерин хандырарының талаагы-биле мастеркалары чонун негедесин ам-даа бүрүн хандырбай турар.

Бүгү республика болгаш чурт улетпүрүчү бүдүрүлгө планынын күөсөлдөсинин үшөндө продукция бүдүреринин талаагы-биле планын оналгалары РСФСР-ниң Чурт улетпүрүчү министрствозу, РСФСР-ниң Одалга улетпүрүчү министрствозун, РСФСР-ниң Балык улетпүрүчү министрствозунуң болгаш РСФСР-ниң Усу-тывыш кооперациясының дымк хөй санын бүдүрүлгелери күөсет-пилинер.

Улетпүрүчү ажымында кол четпестерин бирээч болза, бүдүрүлгө багыг организа-циясының түннелдинде дымк хөй санын улетпүрүчү бүдүрүлгелери бир дески эвес ажылдан, продукциянын хөй кезин айкын төнүчүлө бүдүрүп улетпүрүчү база дараазында айкын өтөлдөсө продукция бүдүрүлгөсүндө кудулашкыны болдурган; бир дески эвес алаа ажылчынарын болгаш деригелдин алаа турар чоруунга, ажылчынарның санын баугар доктаатынган планын ажыраарына, ажыл шагыдан ажыр ажыларга бүдүрүлгө эвес чарылдаларга, ажыл төлөспиринин фондуну ажыр чарылдаларына, бүдүрүлгө үрөй кылды чорутуу көвүдөлөргө болгаш продукцияның бөт-түзөин аартадыртып чедирген болур.

Чурт улетпүрүчү болгаш ус-тывыш кооперациясының чамды адырларын күрүнө планынын оналгалыг күөсеткенге. Кемерөө областын чурт улетпүрүчү нийти продукция бүдүреринин чыл планын 77 хуу күөсеткен, тууубу, чугай, хөм идиактер, мебельдер болгаш улетпүрүчү продукцияның чамды өске-да хевирлерин бүдүреринин планын күөсеткенге. Иваново болгаш Тула областарының чурт улетпүрүчү нийти продукция болгаш чамды чугула кылгылыг бүдүреринин чыл планын күөсеткенге. Новосибирск, Араамск, Липецк областарының ус-тывыш кооперациялары нийти продукция болгаш улетпүрүчү хергелелдин хөй-хөй баранарынын бүдүреринин чыл планын күөсет-пилинер.

РСФСР-ниң республика болгаш чурт улетпүрүчү улетпүрүчү баранарының чугула хевирлеринин бүдүрүлгөсүн 1954 чылда 1953 чылга деңгээрге мынчаар улгаткан:

1953 чылда хуу-бузе алырга 1954 чылда	
Тууубу	114
Тууубу солугчулары	123
Чугай	107
Гипс	107
Бижилер чугай	108
Шымыл плиталары	129
Гипс плиталар болгаш блоктар	134
Тулугуң демир-бетон кестерлери	142
Толь	111
Идиал материалдары	112
Кара металлдарың проканы	110
Хөмүр даш	102
Чымыс аай бажынар	123
Бөдө ажыл-агый машиналары	3 катан
Тергелер болгаш сөөртүлгө чүдүлери	110
Парник кестерлери	2 катан
Металл кестер ставоктар	104
Электромоторлар	2 катан

1953 чылда РСФСР-ниң республика болгаш чурт улетпүрүчү бүдүрүлгелерин деригелерин аммыралдык алаан өкүдөжөн. 1954 чылда РСФСР-ниң Калбак хергелелдин улетпүрүчү баранарының министрствозунуң бүдүрүлгелеринге 1953 чылда деңгээрге хөвөн-саазым, дук болгаш лён кылгылыг пестераы улетпүрүчүгө пестер машиналары болгаш пестер-станоктарының бүдүрүлгөсүн доктааткан РСФСР-ниң Тулуг материалдарының улетпүрүчү министрствозунуң тууубу заводтарына 1954 чылда 1953 чылга деңгээрге чиг-оттук калды хевирлеринын бүдүн чылда ажылар кыстарымышкыны буян алачегде бүдүрүчүлө болдо, суугуң бир кубитыг метрилене тууубу алымшыны улгаткан, камералыг кулга дымкыларга тууубу курсадарының үргүчүлө хандырдылар. Иччалаа-даа, 1954 чылда тууубу заводтарына деригелерин бүдүрүчүлө планын шорна-

зы чедип алынмаан. Эш Дуванотуң санаалары тууубу өрдөлөрүнүн жумакчы методун заводтарга оожум шингээдин турган. Оңбиле кады улетпүрүчү ажыл-агый маан күчүлөринин дымк хөй кураавылары амдаа бар: РСФСР-ниң Иш улетпүрүчү министрствозунуң мый белектөөр бүдүрүлгелеринде машиналары болгаш механизмдерин чөтөсө ажылгап турар, чурт улетпүрүчү бүдүрүлгелеринде болгаш устывиш кооперациясының артельдеринде деригелерин хөй-хөй хевирлери бүрүн-биле ажыл-агыйны турар. 1954 чылда РСФСР-ниң республика болгаш чурт ажыл-агый хандырарының күрүнө планын баугар чиг-оттук, материалдары, оттулар чүдүлү, электростанцияны болгаш деригелерин 1953 чылга деңгээрге хөйү алган. 1954 чылда кедээ ажыл-агыйга база калбак хергелелдин улетпүрүчү баранары болгаш аш-чөм баранарының бүдүреринин материалдар болгаш деригелер чедиршиккени онза улгаткан. Чиг-оттук, материалдары, оттулар чүдүлү болгаш электростанцияны улам-на камналыгы чарылгалынын, күш-ажылдык бүдүрүчүлүгүн бөлүктеринин түннелдинде 1954 чылда РСФСР-ниң улетпүрүчү министрстволарынын улетпүрүчү продукцияны бөт-түзөсинин чингелдери 4 хуу хире болган. Иччалаа-даа республика болгаш чурт улетпүрүчү улетпүрүчү продукциянын бөт-түзөсинин чингелдери болгаш РСФСР-ниң Тулуг материалдарының улетпүрүчү министрствозу, РСФСР-ниң Балык улетпүрүчү министрствозу болгаш РСФСР-ниң Эт болгаш сүт продукттарының улетпүрүчү министрствозу продукциянын бөт-түзөсинин чингелдери чыл планын дымк чедир күөсетпилинер.

РСФСР-ниң колхозтары, машина-трактор станциялары болгаш совхозтары өрткө чылдан тараа болгаш кедээ ажыл-агыйны өске-даа продуктуларын бүдүрүчүлө көвүдөлөрүн чедип алган. РСФСР-ниң 1954 чылдын дүдүлгөсү кедээ ажыл-агый култураларының тарылга шалкери 1953 чылдынга деңгээрге 6,2 миллион гектар немей өскөн. Тараа култураларының тарылгалары 4,4 миллион гектар, оон иштиде аш-чөмни өкү үнөмүг културалары—кымызастың тарылгалары 2,7 миллион гектар калбарган.

Куурузаның болгаш тарымал тооруктуң, чыгар сөйлөмүнүн, картофельдин, ногааларының, баха култураларының, а ош ышкан мал чөм култураларының тарылгалары 1953 чылдынга деңгээрге база калбарган. Иччалаажок картофель болгаш ногаалар тарылгалынын талаагы-биле планын оналгалар чедир күөсеткенге. Лён-долгунец тарылгалынын талаагы-биле план база күөсеткенге. 1954 чылда колхозтар дербелчин улалачак арга-биле картофельдин 84 хуузуң олурукан болгаш куурузаның 78 хуузуң база тарымал тооруктуң 54 хуузуң тараан.

1954 чылда РСФСР-ниң колхозтары болгаш совхозтары дүжүт ажаан алымшыны 1953 чылдынга көөрдө өк өскөсө хуусаанын иштиде чоруктан.

Повольенин районларында агаар-бөлдүстүк байгалы дүжүткө таарык чөк болгаш турбуже, 1954 чылда РСФСР-ге тараа дүжүдүнү херек кырында чымызасты болгаш тараа белектелдери 1953 чылдынга көөрдө дымк белин болган.

Болхотар болгаш совхозтар тараа белектелдеринин болгаш салып алымшыны күрүнө планын хуусаа бетинде күөсеткен. 1954 чылдын декабрь 5-ке чедир тарааны күрүнөгө 1953 чылдын өк үшөгін көөрдө 390 миллион пуд хөйү дүжаган болган саккан. 1953 чылдынга деңгээрге лён-волокно, лён үрөзүн болгаш ногаалар хөй чымдыган.

Күрүнө база, картофель — 764 муң тонна, ногаалары — 337 муң тонна хөйү белектөөр болгаш салып алган, иччалаа-даа картофель белектелеринин планын чедир күөсеткенге. Кедээ ажыл-агыйны өске-даа продуктуларын белектөөр болгаш салып алыр күөсеткенге. Тараа бүдүрерин улам мый көвүдөлү дугайында болгаш кур база куруккан черлерин шингээдиң алыр дугайында Партияны болгаш Чыактын шийтерилеринге дүштүр Сибирянин, Уралдын, Повольенин болгаш Соңгу Вакзалдын колхозларында болгаш совхозтарында 1954 болгаш 1955 чылларын дүдүлгөсү планын оналга баугар 6,7 миллион гектарны аңдар турган, 9,3 миллион гектар кур болгаш куруккан черлерин аңдарган.

РСФСР-ниң колхозтарында болгаш совхозтарында 1955 чылдын дүдүлгөсү күзүн чыккан тарымал култураларын 22,7 миллион гектарды, азы 1954 чылдын дүдүлгөсү тарымалган турганга көөрдө 0,5 миллион гектарын хөйү тараан. Колхозтар болгаш совхозтар күзүн чыккан тарымал културалар тарылгалынын планын ажыр күөсеткенге. 1954 чылдын күзүндө колхозтарда болгаш совхозтарда агыс болгаш чыгыч чер аңдарында 1953 чылдын күзүнүн де аңдарынан турганга көөрдө дымк хөй болган.

1954 чылда колхозтар ногаа култураларында парниктерин 1953 чылдынга көөрдө 4 катан база теплицаларын 9 катан хөйү туткан. Парниктер болгаш теплицаар тулушкунуң планы ажыр күөсеткенге, иччалаа-даа оларын бүрүн ажылгавайн турар.

1954 чылда кедээ ажыл-агыйның материал-техниктиг баазы улам-на быжымкан. РСФСР-ниң машина-трактор станциялары болгаш совхозтары нийти улам-на чыкканга 65 муң ажыл тракторларын (15 айт күжүгө шилчигери) болгаш хөп олурутуу улу күжүгө 20 муң тракторларын, тарааның 20 муң хире комбайнарын, оон иштиде болу чоруу 8 муң комбайнарын, картофель ажаар 8 муң ажыл комбайнарын, техниктиг културалар ажаар 2 муң комбайнарын, хөвүн болбашырдырын, тарылганы, ажаалганы болгаш кедээ ажыл-агыйны өске-даа хөй санын машиналары, а ош ышкан мал ажымының фермаларына хергелер машиналары болгаш дериг-хергелелерин алган.

Эрткен чымын кур болгаш куруккан черлерин шингээдиң алырын районнарыңа 58 муң тракторларын (15 айт күжүгө шилчигери), тарааның 12 муң хире комбайнарын база ош-ла хире санын тракторага оожум хергелелерин болгаш кедээ ажыл-агыйны өске-даа машиналарын сөөртүп чедирген.

Кедээ ажыл-агыйны техниктиг чөгөтөткөнүсүнүн өздөстөсинин түннелдинде колхозтар болгаш совхозтарда кедээ ажыл-агый аммыралдык механизацияны улам-на өскөн. 1954 чылда машина-трактор станциялары кедээ ажыл-агый аммыралдык чымчак чер аңдарымышкыны шилчигери 1953 чылдынга көөрдө 42 миллион гектар хөйү кылган, база колхозтарда хөвүнүң кол ажааларының 80 ажыл хуузу күөсеткен. Колхозтарда чыккан болгаш агыс черлер аңдарымышкыны барык бүрүн механизацияланган. Күзүн болгаш чымын чыккан тарымал култураларының тарылгалынын 93 хуузу механизацияланган. Колхозтарда бүгү тараа култураларының 90 хуузуң болгаш тарымал тооруктуң 90 ажыл хуузу комбайнар-биле ажаалган. Колхозтарда картофельдин тарылга шөлүгүн чарымтал агыс кезин машина-трактор станциялары олурукан. Лён-долгунецтин болгаш ногааларының тарылгалынын болгаш алаан алымшынынын, картофель, чыгар сөйлөм, алаа ситенер болгаш тарымал өт-сигенер ажаан алырын, мал чөмүг ситостарының механизацияны хожаулан турар.

Колхозтарда нийтиңиң малының баш саны 1953 чылдын октябрь 1-ге турганына деңгээрге 1954 чылдын октябрь 1-ге чедир мынчаар көөдүлгө: инектер — 11 хуу, бүгү мыйыстыг бола мал — 4 хуу болгаш хаваннар — 9 хуу; 1953/54 чылдын кышкында хөйлеринин стрүг оларгага тежөөдүн багай организа-циянын хараамы-биле оларын баш саны 0,5 хуу кызырланган.

РСФСР-ниң чамды областарында колхозтарын нийтиңиң мал ажымынын хөгжүдөсин бар улуг четпестер үргүчүлө турар. 1954 чылда Калинин, Бөстрема, Новгород, Вологда болгаш Смоленск областарының колхозтары нийтиңиң мал ажымынын хөгжүдөсинин планын чыгыс-лаа чүрүчүн талаагы-биле күөсеткенге. Оңбиле калды Вологда, Калинин болгаш Новгород областарының колхозтарында малдын бүгү чүдүлөринин нийти баш санын кызыр чорукту болдурган.

РСФСР-ниң Совхозтар министрствозунун совхозтарында малдын баш саны 1953 чылдын октябрь 1-ден өзгөлтө 1954 чылдын октябрь 1-ге чедир мынчаар көөдүлгө: инектер — 11 хуу, бүгү мыйыстыг бола мал — 4 хуу, хаваннар — 5 хуу болгаш хойлар — 4 хуу.

Колхозчулары, ажылчынарын болгаш албан-хаакчыларын хуу өчүдүндө турар продукттуң малдын бүгү чүдүлөринин баш саны бө үенин дүргүндө база көөдүлгө. РСФСР-ниң ажыл-агыйларынын бүгү-ле адырларында — колхозтарда, совхозтарда, колхозчулар болгаш ажылчынары база албан-хаакчыларда малдын нийти баш саны 1953 чылдын октябрь 1-де турганы-биле деңгээрге 1954 чылдын октябрь 1-ге чинезин сандөдөлөрүн баугар алыр мынчаар көөдүлгө: инектер — 6 хуу, бүгү мыйыстыг бола мал — 4 хуу, хойлар — 5 хуу болгаш хаваннар — 10 хуу.

РСФСР-ниң Автомобиль транспортун болгаш чалаалыг оруктар министрствозун нийти ажыл-агыйнынын автомобиль транспорту 1954 чылда чык сарылгалынын планын 102 хуу болгаш чүктөр сөөртүлгөсинин планын 100,6 хуу күөсеткен, оң-биле кады чык саарылгалы 1953 чылдынга деңгээрге 48 хуу улгаткан. Иччалаажок чык автомашиналарының алаа турушкуну болгаш курут майнашкыны хөй-биле үргүчүлө турар. Татариянын, Вильякутин, Горькийнин, Дагестанын автомобиль эргелелери чык саарылгалынын планын күөсеткенге. РСФСР-ниң Автомобиль транспортун болгаш чалаалыг оруктар министрствозу тараа сөөртүрү талаагы-биле планын күөсеткен. 1954 чылда тарааны 1953 чылдынга көөрдө ийи ажыл катал хөйү

сөөрткөн. Кур болгаш куруккан черлерин шингээдиң алырын районнарында 19 улууг автоажыл-агыйларын организа-циялаан.

1954 чылда автобулар-биле пассажирлер сөөртүлгөсүн 1953 чылдынга деңгээрге 24 хуу улгаткан, пассажирлер сөөртүлгөсинин планы 109 хуу күөсеткен. Оң-биле чегелестир министрствонун чамды областарда автомобиль эргелелери сөөртүлгөсүн планын күөсеткен болгаш хоорайлар аразында пассажирлер сөөртүлгөн талаагы-биле чонун негеделергелелерин бүрүн-биле хандырбайн турар. Чкаловтын, Томсктин автомобиль эргелелери планын дымк чедир күөсеткенге.

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлөсүнүн чамды хөм транспортунуң Кол Эргелели 1954 чылда чык саарылгалынын болгаш чүктөр сөөртүлгөсинин планын күөсеткенге. Пассажирлер сөөртүлгөсинин планын 111 хуу күөсеткен. Хөм транспортун хөй-хөй область эргелелери 1954 чылда чүктөр сөөртүлгөсүнө флотту чөтөсө ажылгаан.

РСФСР-ниң министрстволарынын болгаш ведомстволарынын ботландырын турар күрүнөсин капитал салымшынарын чингээдиң 1953 чылдынга деңгээрге 1954 чылда дымк көвүдөдү. 1953 чылдынга деңгээрге чурт улетпүрүчү капитал салымшынарын 39 хуу, чык болгаш аш-чөм улетпүрүчү — 31 хуу, мый улетпүрүчү — 28 хуу болган кедээ ажыл-агыйга — 68 хуу көвүдөдү.

1954 чылда РСФСР-ниң улус ажыл-агыйнын бүгү адырларында чаз бүдүрүчү күчүлөрин аммыралдык илгирген. Улус хергелелерин баранарынын бүдүрү турар улетпүрүчү бүдүрүлгелеринин күчүлөрин өскөн.

Капитал тулушкун өскөндө болза, капитал салымшынарын болгаш бүдүрүчү күчүлөрин аммыралдык илгиреринин планы чедир күөсеткенге. РСФСР-ниң Чурт улетпүрүчү министрствозу, РСФСР-ниң Аш-чөм баранарынын улетпүрүчү министрствозу, РСФСР-ниң Эт болгаш сүт продукттарының улетпүрүчү министрствозу, РСФСР-ниң Суг ажыл-агыйнынын министрствозу планын дымк чедир күөсеткенге.

РСФСР-ниң министрстволары болгаш ведомстволары тулушкуну уламмынчар болгаш тулуг аммыралдык өрткө-үшөни ааргалар, хөй-хөй тулугтар талаагы-биле материал-техниктиг кураавыларын үрүктөөр чоруктарын ам-даа болдурган тур

1954 чылда РСФСР-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне планының күүселдезиниң түңнелдериниң дугайында

РСФСР-ниң Статистика эргелелиниң дыңнады

(Төңүзү).

РСФСР-ниң күрүне болгаш кооператив сандынын үрметтен салдылар баран саарылганын хемчөөн 1950 чылдын декабрь 1954 чылда 80 хуу (деңгээлден өскөндүгү) көздүрүп берген. Ол база, күрүне болгаш кооператив сандынын үрметтен салдылар баран саарылганын 1950 чылдын декабрь 1955 чылда 70 хуу көздүрүп берген турар бешки беш чыл планынын даамга-ым хууса бетинде, дөрт чылда күөстүнгөн.

СССР-ниң чазаның шийтпир-биле ууус хергелелиниң бараанырына күрүне үрметтен салдылар өскөндүгү 1954 чылдын апрель 1-ден эзелен чорутуу чыгыштан чонга барааныр сандыларынын улам көздүрүп берген илг болган. ол база, парточка системанын дүжүргөнүнүн сөөдө сөө талазы-биле чедип чыгыш болур.

1954 чылдың дүргүзүлгө дөңгөшүр өскөндүгүне алтыр күрүне болгаш кооператив санды 1953 чылдын декабрь 18 хуу кой барааныры чонга саткан турган. Оң биле кыды көдө черлерге салдылашкын чорутуу турар хергелел кооперативниң барааныр сандылары 1953 чылдын декабрь 1954 чылда 29 хуу көздүрүп берген.

Чамлык аш-чөм барааныры: ээтин болгаш өт продуктулары, балыкты болгаш балык продуктулары, мал саржаан, үнүш үзү болгаш чөмгө хергелээр өскөндө үстерин, сүтү болгаш сүт продуктулары, чигирин, коңиттер кызылары, шайны сандылары 1954 чылда көздүрүп берген.

Улетпур барааныры, илангыны дүк, торту болгаш хөвөн-сазын кымылгыч пестерни, хөптерни, трикотаж кымылгыч, эр, хөрөзөн үк кымылгыч, хөп пидиктерни, радиоприемниктерни, телевизорларны, шактарны, фотоаппараттарны, радиоприемниктерни, мебельни, чапал-тергелерни, мотоциклдерни, даараныр машиналарын, хөп чүрү машиналарын, бөк-докуу сорулар хергелелдерин, соодукчуларын, чык автобилдерин сандылары 1953 чылдын декабрь 1954 чылда улам көздүрүп берген. Чонга болгаш колхозтарга көрдүнгөн бүдүрүлгө, ажыл-агыйын үрметтен салар барааныры: шугайны, цементни, шиферни, калаарларны, демир шпенттерин, а ол ишкеш колхозтарга чык машиналарын сандылары 1954 чылда улам көздүрүп берген.

Улетпур болгаш аш-чөм барааныры бүдүрүлгө болгаш сандылашкын улуу-биле өскөндө база, калак хергелелин чамлык чутула бараанырынын талазы-биле чонун өтүп турар хергелелин ам-да долгуу-биле хандырылмай турар. Оң биле кыды чамлык санды организацалары барааныры районга шын эвес хуваап турар болгаш чамлык районга барааныр өскөндүгү чедирде чонун хергелел турарын бардылашкын чорутуу болдуруп турар. Санды организацалары чонга сандылары-биле барааныр кымыл берип турар улетпур хөп-хөп таварылгалары барааныр шынырынын талазы-биле чөгүрүп негелдени салбайн турар.

VII.

РСФСР-ниң республика болгаш чер-чер ажыл-агыйында ажылдап турар ажылчыларынын болгаш албан-хаакчыларынын саны 1954 чылдың төңүзүнде 1953 чылдың төңүзүнде турганына деңгээр өскөндүгү. Улетпур, көдө ажыл-агыйда, туулушкунда болгаш транспортта ажылчыларынын болгаш албан-хаакчыларынын саны 5 хуу өскөн, школаларда болгаш өскөндө черлеринде, өмнөгө черлеринде, салдыга, хөп-никти чөмөнөгө черлеринде болгаш чуртталга-коммунал ажыл-агыйында—4 хуу өскөн. Административ-өргелел ажылдакчыларынын чамлыкын шугу бүдүрүлгө ажылчы-чөп шалчынга-биле холбоштур албан черлеринде ажылдакчыларынын саны өскөндүгү.

1954 чылда РСФСР-ге Бүш-ажыл куралдарынын кол өргелелиниң школаларын болгаш училищелерин 460 муң ажыл мергелелиг амыл ажылчылар дооскан болгаш оларын улетпур, туулушкунда, транспортта болгаш көдө ажыл-агыйда ажылдакчы, өң иштинден 220 муң чыгы механизаторларын көдө ажыл-агыйга чортуган.

1954 чылда РСФСР-ниң республика болгаш чер-чер ажыл-агыйын хөгжүдериниң түңнелдериниң дугайында РСФСР-ниң Статистика эргелелиниң дыңнады. РСФСР-ниң күрүне болгаш кооператив сандынын үрметтен салдылар баран саарылганын хемчөөн 1950 чылдын декабрь 1955 чылда 70 хуу көздүрүп берген турар бешки беш чыл планынын даамга-ым хууса бетинде, дөрт чылда күөстүнгөн.

Тус-тус бригадалар өргөлүгү болгаш курс өргөлүгү аркасында өскөндө эртең чымын РСФСР-ге 5 миллион чымын чаз ажылчыларынын болгаш албан-хаакчыларынын өргөлүгү болгаш оларнын мергелел бөдүлдүгү чорутуулан.

Күш-ажылдың техниктиң чөптөгө-нишканын өргөлүгө болгаш ажылчыларынын мергелелиниң белгеленип үндөлдүгү, 1954 чылда күш-ажылдың бүдүрүлгө 1953 чылдын декабрь өргөлүгү РСФСР-ниң күрүне республика болгаш чурт улетпурине 6 хуу болгаш туулушкунда 7 хуу өскөн. Күш-ажылдың бүдүрүлгө бөдүрүлгө талазы-биле даамга-ым улетпур—РСФСР-ниң 36т болгаш сүт продуктуларынын улетпуриниң министрствосу болгаш туулушкунда — РСФСР-ниң Хоорай болгаш көдө туулушкуну министрствосу чедип күөстүнгөн. Иштинде-биле күш-ажылдың бүдүрүлгө бөдүрүлгө талазы-биле планын күөстөгөн министрстволарда күш-ажылдың бүдүрүлгө бөдүрүлгө талазы-биле боттарында доктаатылган онзагынын күөстөнгөн хөп-хөп бүдүрүлгө болгаш туулушкун бар.

VIII.

1954 чылда РСФСР-ге улетпур материал чыгарып байланын болгаш культурулу депнелин улам ичк бөдүлдүшкын чедип алдыган.

Ордумак өргөлүгү хөгжүлгө-биле холбоштур ордумак школаларын 8—10 класстарынын өрөнникчилериниң саны 1953 чылдын декабрь 415 муң икжиге, өң иштинде көдө черлерге 158 муң икжиге көздүрүп берген. 1950 чылдын декабрь өргөлүгү школаларын 8—10 класстарынын өрөнникчилериниң саны 2,3 миллион икжиге, өң иштинде көдө черлерге 803 муң икжиге көздүрүп берген. Салдыган сорулган дүштүр—республикаларынын наймсалдарында республика чыгырында хоорайларга, областар, крайлар, улуз-улуз улетпур төптөрине чедип чык өргөлүгү бөдүлдүшкын ордумак өргөлүгү иштинде пилчир сорулган баугаар ол хоорайларга 8—10 класстарынын өрөнникчилериниң саны 1954 чылда 12 хуу көздүрүп берген. РСФСР-ниң Чымылгыч министрствосунун ордумак школаларын 10 класстарын доолуп үстерип 1953 чылдын декабрь 75 хуу хөп болган.

1954 чылда РСФСР-ниң депнекоринге турган дөди өргөлүгү черлеринде (ачокчыл өрөнни турарларын кийриштер алдыга) миллион ажыл студенттер өргөлүп турган, азы 1953 чылдын декабрь 100 муң икжиге хөп. Техникчуларга болгаш өскөндө ордумак тусулай өргөлүгү черлеринде (ачокчыл өрөнни турарларын кийриштер алдыга) бир миллион 100 муң ажыл икжиге өргөлүп турган, азы 1953 чылдын декабрь 110 муң хөп.

1954 чылда РСФСР-ниң депнекоринге турган дөди, ордумак, тусулай өргөлүгү черлерге 340 муң амыл тусулай эртенчилерин өргөлүп үлдүргөн. Дөди өргөлүгү черлеринде болгаш эртем албан черлеринде белетип турар аспирантыларынын саны көздүрүп берген.

Көдө болгаш ачокчыл дөди база ордумак тусулай өргөлүгү черлеринде болгаш амыл база көдө амылдарын иштинде өргөлүгү школаларында бүдүрүлгө хоорайларын өргөлүп турарларын саны 1,8 миллион икжиге болган болгаш 1953 чылдын декабрь 8 хуу көздүрүп берген.

РСФСР-ниң улус ажыл-агыйында ажылдап турар шугу дөди эртенчиг тусулай өргөлүгү черлеринде саны 1953 чылдын декабрь 1954 чылда 9 хуу көздүрүп берген.

РСФСР-ниң библиотекаларынын бүтү хөвөрүнүн ном фондугу 1953 чылдын декабрь 1954 чылда 90 миллион экземплярга көздүрүп берген. Киностановаларын саны 1954 чылда төңүзүнде 35 муң амыл болгаш өргөлүгү чылдын декабрь 1954 чылда 4 хуу көздүрүп берген. Ичк-ада көдө хөп-хөп киностановалар ам-да доктаамал эвес ажылдап турар болгаш оларнын чамлыкын артык кесектер чөгүлган, пландан дашкар сентеге кымылдан болгаш авариялар болурундан үр үдө ажылдабайн турар.

1954 чылда 3 миллион 500 муң чымын бачин уруглар пионер лагерлеринде, уруглар санаторийлеринде, эскүр-

сия-турист базаларында дымтанган азы уруглар сандарын, уруглар бажыныларын болгаш уруглар асылларын чыгарып чер-черге чыгы үдө организацтыг үндүлгөн турган.

1954 чылдың дүргүзүлгө өргөлүгү-ниң, божуур бажынырынын, диспансерлерин болгаш өскөндө өмнөгө албан черлеринин, а ол ишкеш санаторийлерин болгаш дымтанган бажынырынын четкеп калбарган. Эмчелетерге болгаш божуур бажынырга орунларынын саны 1953 чылдын декабрь 35 муңдан ажыл көздүрүп берген. Санаторийлерге болгаш дымтанган бажынырында орунларынын саны 4,5 муңга өскөн. Уруглар асылларын болгаш уруглар сандарынын четкеп калбарган. Эмчелериниң саны 1953 чылдын декабрь 6 муңга өскөн.

Школаларын, калык камгаланын албан черлеринин, уруглар сандарынын, асылларын, пионер лагерлеринин, кинотетраарынын болгаш өскөндө калыптур чырымышкын болгаш медицина албан черлеринин улам туулушкуну эртен чымын ботландырган. РСФСР-ниң Чымылгыч министрствосу иштинде өргөлүгү школаларын олут талазы-биле 1953 чылдын декабрь 15 хуу хөп турган. Ичк-ада РСФСР-ниң Чымылгыч министрствосу школаларын хөп санынын чедип кылдынаанда ажылдап үдүлгөн болган.

РСФСР-ниң Коммунал ажыл-агыйын министрствосу болгаш өң чер-чер организацтары 1954 чылда коммунал-амылдар хергелелинде галты бөдүлгө эртен чылдын декабрь 14 хуу, галчын квартираларын саны—11 хуу, коммунал сүт дамчылыгында сүт бөдүрүп—6 хуу, коммунал электростанцияларын электрэнергия ажылдан үндүрүп—11 хуу көздүрүп берген. Хоорай транспортун бүтү хөвөрүн-биле икжиге лажылашкын көздүрүп берген.

Эртен чылда сүт дамчылыгынын, канализациянын, чунар-бажынырын, хөп-чүр черлерин, гостиничаларын болгаш көдөчүрүлгө бажынырынын четкеп калбарган, трамвай, троллейбус болгаш автобус харылаам, чуртталга бажынырынын галчылдыгы болгаш чымылгыч көздүнгөн, хоорайларын, ажылчын суурларын болгаш көдө районнар төптөрүн чазгайдымын экжигиткен.

РСФСР-ниң чамлык хоорайларында трамвайларын болгаш троллейбусларын ажылдап четпес организацтыган, техника талазы-биле четпес чоруктарын харалам-биле трамвай вагонын болгаш троллейбусларын шугулан дөди калдыр чорутарын болдуруп турар.

РСФСР-ниң депнекоринге чуртталга бажынырынын хөп туулушкуну ботландырган. 1954 чылда күрүне чөдөниң дузалашкын-биле күрүне бүдүрүлгө черлерин, албан черлерин, чер-чер Советтерин, ол ишкеш хоорайларын болгаш амыл чымылгыч суурларын чөмү 21 миллион дөдөгө метр ажыл иштин шөлдү чуртталга бажынырынын турган. Оң иштинде көдө черлерге 240 муң ажыл чуртталга бажынырынын туртунган. Ичк-ада РСФСР-ниң министрствосун болгаш ведомствалары база чер-чер Советтерин чуртталга туулушкуну күрүне планын чедип күөстөгөн.

Чер-чер Советтеринин чуртталга бажынырынын капитал сентегелин 1954 чылда планы күөстөнгөн. Ичк-ада чамлык хоорайларда бажынар сентегел чөгүрү өйдүгө эвес болгаш шынар чөк чорутуулан. Свердловскиде, Челябинскиде, Пенза областын, Дагестан, Согну-Осетия АССР-лерин хоорайларда болгаш өскөндө хоорайларда чуртталга бажынырынын сентегелин планын дымка чедип күөстөнгөн.

1954 чылда РСФСР-ниң республика болгаш чер-чер ажыл-агыйын хөгжүдерини күрүне планынын күөстөнгөн түңнелдеринде болгаш, чурттуң бүтү социалисттик экономика-биле бир дөм республиканын ажыл-агыйын чыгымын чөк өргөлүгү дугайын херчелеп турар. Бешки беш чыл планы РСФСР-ниң талазы-биле чедип күөстөнгөн түңнелдеринин, а чамлык адырлар талазы-биле ажыл күөстөнгөн түңнелдерин бөдүлдүрүп турар.

аралында өрөнни турар эртенчилерге бөдүлгө киргизип турарлар бар. Оларга бирги курста элтер Базан, Иванцов, Кижий, Селин, Яна Темир-оол, Улакчи, Давалай, Веронин, Таржаа, Зибров, ийги курста элтер Орус-оол, Бессмертных, Чапар, Емельянов, Стопанская, Окур, Вологов, Ойдула олар хамаарып.

С. ТЕЛГЕР-ООЛ.

ДЕПУТАТтарга БИСТИН КАНДИДАТтарывыс

Е. СКРИПАЧЕНКО

БИСТИН ЧЕДИШКИНИВИСТИИ ҮНДЕЗИНИ ЧҮДЕЛ

Кымылгыч аш-чөм комбинациянын хөп бажынар чедип комсомолчу амыл аштар бригадын 1952 чылда организацтыган. Ичк шугу 5 икжиге бар. Бригадын туртулганын баштайгы күндөн эзелде оң кежигүнери боттарынын бүтү күжү күн-ажылдың бүдүрүлгө бөдүлгө болган.

Бригадын кежигүнеринин кымылгыч тус-тузунда доктаамал хуваалды болгаш икжиге бүрүлгө тусулай нормалыг. Бистер эзелден ажылдап турар өск. Эзелде кыган ажылды түнелдин ажыл шайны соода чык кылды түнел, даразында күдө чүк кымылгыч тодаргай ал турар өск. Ол чорук ажыл шайны чөп ажылдагы болгаш ажылдың бүдүрүлгө улам улам болган.

Бригадын кежигүнери техникти өргөлүгү бөдүлгө черлеринде кичөөлөгө үргүзүп барып, боттарынын кымылгыч турар ажылга мергелел алдында эрмен чутула чүдүлгө өң билеп ал турарлар. Бистер бригады комсомолчу өскө бригадалары-биле социалисттик чарыктын санын алган ажылдап турар.

Бо бүтү организацтыг чоруктуң түңнелде бистин бригады бүдүрүлгө планын үргүзүп ажыл күөстөнгөн, өң шынырыг продукциянын берип турар. Бригадын кежигүнери бүдүрүлгө планын күөстөйүн турар икжиге чөп. Олар хуу норманын үргүзүп 140—150 хуу күөстөйүн турарлар. Бригадада Жерикова, Сидикова, Комарова олар өңкө өңкө ажылдап, коллективтин ичкынынын чедип алганлар. Бистин бригады коллективтин мурнакчы бригадаларын бөрөөт. Бистер 1954 чылдын бүдүрүлгө планын хууса бетинде — декабрь 1-де күөстөнгөн өск.

Е. СКРИПАЧЕНКО,

Кымылгыч аш-чөм комбинациянын комсомолчу амыл аштар бригадын бригадирин.

Январь графинин ажыр күөстөнгөн

ТЭЭЛН. (Телефон-биле). Бай-Тайга районда машина-трактор станция сентегелин өңкө организацтыган. Оң уламчылдан 1954 чылдың IV кварталын трактор болгаш көдө ажылгай машиналарын сентегелин планы ажыр күөстөнгөн.

Бо чылдың январьда МТС 5 тракторлар сентеге турган, соңгуларга үтүштүрүлгө социалисттик чарыктын түнелдинде 8 тракторлар, көдө ажыл-агыйын өскөндө машина чөптөгө сентегелин. Коллективтин чөмү чаз болган хурамында чамлык хөвү ажылдагы бүтү белеткен февраль 27-те чедип доозарын механизаторлар күөстөнгөн.

Массалыг ажылды экижидер

Тес-Хем районунуң Ленин атыг көдө ажыл-агый эртенде агитация-массалыг ажыл чорбастаан.

Көдө баштаар черинде болгаш партия аге организацтынын органы болур «Искра» хана солунун үндүрүлгөндөн бөор дымка үр болган. Ол ишкеш көргүзүп болгаш хундөп самбыралар көздөстөгөн.

Парылга чыгыламын болгаш чагаа бижистерин тарылтагы колхозчулар ортузунда дымка багай. Магчынарга чедер чагаалар болгаш солуннар почтачы Ч. Дабонын бажынында орду салгылаан чыктылар.

С. СЫРАТ-ООЛ.

СССР-ниң Даштыкы Херектер Министрствосунда

Январь 28-те СССР-ниң Даштыкы Херектер Министры В. М. Мологов биле Великобританиянын элчин дөдөгө Хайтерин аралында болган беселге холбоштур январь 31-де В. М. Мологов британ элчинин чазан болган анда жоң адаанга делегелди кылган.

Дөдөг элчин, Тайваньнын районунда тургустунган байлал дугайында айтырыгын талазы-биле британ чазактын болгаш Чжа Зельдинин чазанын туртугу Салерин илдерин көргөскөндө январь 28-теги бистин жуура-жылмышкынынын сөздүгө дараан-на Совет чазак бо айтырыгын талазы-биле Салерин илдерин саям-белалдарын Кыдат Улуу Республиканын чазаныга делегелди.

Совет чазак Великобританиянын чазаны биле бир дөм Тайваньнын болгаш Кыдаттын өркө камында өскөндө ортууларын районунда тургустунган амылгыч байлалга салгы дүвөүп турар. Тургустунган байлал тайбанын хандырагына кылган, чаа дайыны амылгыч күнүлдерин турар.

Ичк тургустунган байлалды чылааган биле, Американын Каттышкан Штаттары Кыдатта хамаарып Тайвань ортуулуку. Пахулда ортуулары болгаш өскөндө алаңкөп болат ортууларын Чан Кайшинын дуалы-биле көш чылдар күрүлгө өскөп алган биле болурун СССР-ниң чазак көрүп турар. Сөздү үдө Каттышкан Штаттарын та-

лазында ол районга чаа агрессия чоруктар кылдыган, ол чорук мыла күжү күрүлгө байлалды улам күштөлдүргөн.

Ол бүтү айтырыгын КНО-нун Аймык чөк чорук Чөвүленине чутаалажып көрүнүч эрмен чутаалажып дугайында британ чазактын болгаш Совет чазак камтыжын турар. Каттышкан Нацпар Организациондык болуучу төлөөлөгүн, элчин А. А. Соболевке чөгүрү айтышкынын Совет чазак берген.

Оң анда, Совет чазак ол айтырыгын чутаалажып болуучу Кыдат Республиканын чазактын чалтырган турарын дугайында айтышкынын болуучу төлөөлөгүлөгө баа берген, бир төө херек болза, Кыдатта уулу уланган агрессия чоруктарынын дугайында болган өң иштинде херектерин Американын Каттышкан Штаттарынын талазында холгоарлашкын дугайында болуучу болганда Кыдат төлөөлөрин анда кайжирин өңкө эргелож чутула.

Уд айтырыгын Аймык чөк чорукта Чөвүленине көрүнүч талазы-биле Совет чазактын сорулган болза, Иракын Чөвүлөгө күжү күрүлгө чөгүрү чөвүлөгө болгаш бүтү делегелге тайбанын бажыларынга делегел көргөскөндө чүкүк болур дөдөгө Совет чазак онзаал делегелер күөстөгөн.

В. М. Мологовтун үстүгө айтыганын делегелди дымка алган, британ элчин ол делегелдин дугайын болуучу чазаныга дымка деп чутаалаан.

Мал кыштагладышкынында четпестерни чайлады

Танды районунуң мурнакчы малчынарынын чөвүлгө хураал чонга чаа болуучу эрмен. Чөвүлгө хураал районунуң колхозтарын малдын ичкы бажынынын дугайында илеткелди райком доктаган өң Вольховтын кылган.

Мал ажылын хөгжүрүп дугайында партия болгаш чазактын салган сорулгаларын күөстөйүн талазы-биле чамлык чедип иштинде колхозтар чедип алган. Район малдын баш санын өскөндөгү күрүне планын малдын чүрүн-чөгүлгө амыл-биле күөстөгөн. Малдын алаамалын экижип, оң продукция эртен чылдар болгаш элден бөдө. Мал өскөндөгү планын Сталин атыг, «Ымыл партизан» колхозтар чедип иштинде күөстөгөн.

Районунуң колхозтарында мурнакчы малчынарын саны чыл-чүдө көдөп турар. «Револьюциянын чамлыкы» колхозту малчынары Тагба-оол, Шведов, Давая, Жылан атыг колхозту малчынары Патзар, Чериле, «Ымыл партизан» колхозту даван алаамалы Шумова, Залучка болгаш онза эскөл элден чедип иштинде күөстөгөн.

Чедип иштинде хураал четпестерин тодаргай илдерген. Районунуң колхозтары эртен чылдарда мал чөмөрүн багай белеткенден элден өңкө маллар хоран. Район селге белеткендин планын күөт 67,2 хуу, саван алаамалынын — 14,3 хуу күөстөгөн. Оң хараам-биле Буденный атыг, Калинин атыг колхозтарда мал чөмөрү үстүгө чөткөн. Олар немелде чөмөр тывар агаруларын илдерип турарлар.

Тара саваны болгаш ичкына алаамалын чамлык колхозтар шуут кылган. Чижэ, «Револьюциянын чамлыкы» болгаш Жылан атыг колхозтарын 400 ажылга таралашкында өңкө шынырыг сула саванын алаамалын, хар адаанда кирген.

Колхозтарга мал чөмөринге немелде болур таранын саванын болгаш мажыны чөгүрү үзүндө алаамал камгалалырына Балгазын МТС (директору өң Пронин), оң кол зоотехникти өң Булина, Бай-Хаак МТС (директору өң Чернов), оң кол зоотехникти өң Бызов олар калдык-даа боттуг хөмчөлөрүн албаанар.

Малдын кыштагалдышкынында өңкө чутула чүкү болза, оң кажааларын чөгүрү өйүгө кымыл белеткөргө болур. Ичк турбүлгө районунуң колхозтары 1954—55 чылдарда мал кажаалары турарын планын күөт 67 хуу күөстөгөн. Кылдыган кажааларын шыны багай. Оң уламчыл малды басырар турар. Буденный атыг колхозту баштаар черинин мал ажылдыга харысалга чөгүндан 290 ийиштыг баш болма мал, 1300 баш хөп малды сентеткен сөөк кажаалар турар. Баз Калинин атыг колхозта 500 баш хөп, 100 ажыл баш икжиге кажаа чөк дөм чөдө кыштап турар. Жылан атыг колхозта малдын ичкы байдалы өңкө багай.

Районунуң чамлык колхозтарынга малдын алаамалын баскырамын оң хараам чорук эзелен турар. 1954 чылдын октябрь 1-ден бо чылдын январь 1-ге чедип районга 311 баш маллар амыл-бүрү чылааганарын алган. Оң иштинде Жылан атыг болгаш «Револьюциянын чамлыкы» колхозтардан элден хөп маллар өскөн.

Балгазын МТС-ин колхозтарга мал чөмөрүн сөртүп боор дугайында чаргаан керээл өңкө багай күөстөгөн турар. Оң хараам-биле дымка хөп фермаларда мал чөмөрү түгүп, оң сөртүп алдында хөп күш үлдүрүп турар. Дымка хөп колхозтар мал чөмөрүн камнаас, оң төгөлдөр, саванын чаргалар чоруктар бер. Ленин атыг колхозта иштинде камнага четпир селге болган өскөндө чөмөр чөк турган хиренде-де оң улуруччулар өшкө Камчыр-оол, Шарипжик олар ситенин, саванын, сулазын өскөрдө селге, чаргалар турар фактылар бар.

Малчынарын амылдарында үргүзүп улам ичкөтөйүн салыры чутула турбузе, ол ажылды суларатканын хураал делегелден. Ичкыны Калинин атыг колхозту Халында болгаш өскөндө черлерде малчынары колхоз төвүндөн 40—50 километр араа черлерде чурттап турар; Шалин, Сулуу-оол, Дамбай оларын амылдарынга колхоз баштаар черинде дулашканын. Олар сандар сөөк өлгөрдө чурттап, олар ичкы бөдөн 20—30 километр черден боттары сөртүп ал турарлар. Ол ишкеш малчынарын хергелелин чутула барааныры-биле хандыр байн турар. Колхозту дараам өң Есолов, оң ораалычтын өң Сангай олар малчынарга барбас, малчынарын амылдар-турталгынын согуруп көрбөс, оларын ичкө-хөп, чыгалар, чыгып хөп-биле хандырбайн турар. Ичкы байдал «Ымыл партизан» колхозта баа бар.

Малдын кыштагалдышкынын өргөлүгү эртенчилерге МТС-тиң тусулай өртөмчөлөрүн ам-да боттуг ажыларын кылбайн турарын хураал иштинде делегелден. Балгазын МТС-тиң мал элчин өң Колов колхозтарга баргаш «ажыл» чүлгө аргалашкын-биле өрттирив турар. Баз Бай-Хаак МТС-тин зоотехникчи чылды боттарынын албан-хүлөөлөргө харысалга чөк күөстөйүн турарлар.

Кижизидилге темазынг холбаштыр

Уруглар коллективин организаастаары болгаш кижизидери

Шылгарангай совет педагог А. Макаренко болгаш эске-да совет педагогтары дуржулгазы болза чүгле найралдык, ажыл-ишчи болгаш тодаргай уруглар коллективке коммунист кижизидилге чедишкенин боттанын болур дээрин көргүзүп турар.

Класс ууртукчузу болуп ажыдап турарын көзү калымы өөреникчи аргаары өөреникчи уруг бар. Ол, болуп эске өөрүндө бедик кылдыр көөр болгаш коомандылаар сөөнүг киж болгаш.

Класс ууртукчузу болуп ажыдап турарын көзү калымы өөреникчи аргаары өөреникчи уруг бар. Ол, болуп эске өөрүндө бедик кылдыр көөр болгаш коомандылаар сөөнүг киж болгаш.

Өөреникчи бүртүзү, оң согуургаларын чүгле мык, бүгү талаалы өөреникчи көргөн, өг-бүдө, ада-иебиле харызааны тургускан соонда коллективти, оң кижизидилгезин, өөреникчи бүртүзү анги-ангы кижизидерин болгаш өөредирин шын организаастап болур.

Өөреникчи бүртүзү баш уур танымчыл көөрү коолдуңа дозулган болгаш активти шилпи алган болгаш активти хуралында активчилер боттары боттарынын ууртукчу өзөөн илереди алган соонда, эки турага үндөзлөш согуургалар чорудар. Эки туранын принципни шылды салгыры чүгүлү, чүгө дөргө чүгө мынараа бүгү өөреникчилер эң эгезинде тура-ла ууртукчуга чакырып алаар, чүгө дие, олар боттары ууртукчуларын боттары соңун алганы билдирер. Бир эвес башкы болу старостаны болгаш отряд Советиниң даргазын тоюмлап каантар болза чамдык өөреникчилер башкыны «тоомчак» киж кылдыр көөр бээр.

Уруг коллективинин бүгү ажылы, В.И.СМ-ниң ХП сьезиниң айтканын өзүгөр өөреникчилерин инициативаның болгаш бот айма-чоругуламынга үндөзлөшү тургустунар. Бот ажыл-чорудугуламын принцип деп чү? Ол дөргө, коллективти кижизидерин боттарынын ууртукчуларын боттары депширер, уруглар боттарынын ажылынын планин боттары чогадыр, болуңун инициативаның үндөзлөш коллектив болушун шилтирер үндүрер, хемчегерин белептер кылдыр болгаш оларын күсүдирер болур.

Уруг кижилер уругтарга чүгө дузаар болгаш оларын ажылын угалп башкаар. Ууртук организаастаар согуургалар дозулган соонда кижизидилге болза, согууртугун ууртукчуларга уруг дузаны хемчегер болгаш авторитет тургузар дугайында сагыш салыр хүдөөлөгөн.

Чамдыктын эгезинде тура-ла бүгү коллективти болгаш оң түстө кижизидерин өөредирин болгаш хүдөөлөгөн роосталдыр көчүрү чүгүлү. Ол эгерлер болгаш хүдөөлөгөн коллективти дооруна-на сыйып каттыштырар арганы бээр. Коллективти кижизидерин бүртүзү бирги болгаш кол хүдөөлөгөн болза коллективти болгаш оң түстө кижизидерин дугайында сагыш салыр болур.

Класс ууртукчузу болуп ажыдап турарын көзү калымы өөреникчи аргаары өөреникчи уруг бар. Ол, болуп эске өөрүндө бедик кылдыр көөр болгаш коомандылаар сөөнүг киж болгаш.

Уруг коллективинин бүгү ажылы, В.И.СМ-ниң ХП сьезиниң айтканын өзүгөр өөреникчилерин инициативаның болгаш бот айма-чоругуламынга үндөзлөшү тургустунар. Бот ажыл-чорудугуламын принцип деп чү? Ол дөргө, коллективти кижизидерин боттарынын ууртукчуларын боттары депширер, уруглар боттарынын ажылынын планин боттары чогадыр, болуңун инициативаның үндөзлөш коллектив болушун шилтирер үндүрер, хемчегерин белептер кылдыр болгаш оларын күсүдирер болур.

Уруг кижилер уругтарга чүгө дузаар болгаш оларын ажылын угалп башкаар. Ууртук организаастаар согуургалар дозулган соонда кижизидилге болза, согууртугун ууртукчуларга уруг дузаны хемчегер болгаш авторитет тургузар дугайында сагыш салыр хүдөөлөгөн.

Чамдыктын эгезинде тура-ла бүгү коллективти болгаш оң түстө кижизидерин өөредирин болгаш хүдөөлөгөн роосталдыр көчүрү чүгүлү. Ол эгерлер болгаш хүдөөлөгөн коллективти дооруна-на сыйып каттыштырар арганы бээр. Коллективти кижизидерин бүртүзү бирги болгаш кол хүдөөлөгөн болза коллективти болгаш оң түстө кижизидерин дугайында сагыш салыр болур.

Класс ууртукчузу болуп ажыдап турарын көзү калымы өөреникчи аргаары өөреникчи уруг бар. Ол, болуп эске өөрүндө бедик кылдыр көөр болгаш коомандылаар сөөнүг киж болгаш.

Уруг кижилер уругтарга чүгө дузаар болгаш оларын ажылын угалп башкаар. Ууртук организаастаар согуургалар дозулган соонда кижизидилге болза, согууртугун ууртукчуларга уруг дузаны хемчегер болгаш авторитет тургузар дугайында сагыш салыр хүдөөлөгөн.

Чамдыктын эгезинде тура-ла бүгү коллективти болгаш оң түстө кижизидерин өөредирин болгаш хүдөөлөгөн роосталдыр көчүрү чүгүлү. Ол эгерлер болгаш хүдөөлөгөн коллективти дооруна-на сыйып каттыштырар арганы бээр. Коллективти кижизидерин бүртүзү бирги болгаш кол хүдөөлөгөн болза коллективти болгаш оң түстө кижизидерин дугайында сагыш салыр болур.

Уруг кижилер уругтарга чүгө дузаар болгаш оларын ажылын угалп башкаар. Ууртук организаастаар согуургалар дозулган соонда кижизидилге болза, согууртугун ууртукчуларга уруг дузаны хемчегер болгаш авторитет тургузар дугайында сагыш салыр хүдөөлөгөн.

Кыдат бижиктин реформазынын дугайында

ПЕКИН. Пекинде үнүп турар «Чжун-гойянь» («Кыдат ил») сетүүлдүк январьда үчтен дугаарында реформазынын (кыдат үжүк демократия) бөдүрү бижиктегенин төлөвиленин парлаан.

«Чжун-гойянь» сетүүлдүк январьда үчтен дугаарында реформазынын (кыдат үжүк демократия) бөдүрү бижиктегенин төлөвиленин парлаан.

Ук төлөвилеге эргизилге болгаш чаагына уламга бөдүрүчүр бижжөөн 798 төлөвилеге кирин турар таблица төлөвилеп кирин. Эге кирилде чүгө бижик турары болза, оң парлаан чүгө кыдат бижикти реформазынын талаалы-биле ажыла баштайгы бажым болур.

(СЭТА).

1954 чылда КУДР-нын улус ажыл-агыйынын хөтүлдөзүнүн түннелдери

ПХЕНЬЯН. 1954 чылдың дугузунда республиканын улус ажыл-агыйынын каттап тургузушунуң болгаш хөтүлдөзүнүн күрүгө планин күсүдирерин түннелдирин дугайында Корей Улус-Демократия Республикасында төп статистика эргелелин динналды январь 29-та солунар парлааннар.

Динналдыр бугаар алмыра, 1954 чылда күрүнөң кооператив улетпүрүнүң продукцияны 1953 чыл-биле денээрде 76 хуу өскөн. Ол чылда, дайын мурунда 1949 чылдын денелдинде 3 хуу ашканы ол болур. Чыл дугузунда электоро энергияны бугурулгезин айы каттап, хөмүр дагыты—2,9 каттап, чөкчөлдөни 2,5 каттап, прокаттын 11 каттап улаткан болгаш оңтаа өскө.

1954 чылда тарылга шөү 1953 чыл-биле денээрде 41 муң тенбо (1 тенбо 0,99 га) улаткан. Тараачында уруг дузаламчы күрүнени организаастааны машина-агт хөдөлөөр станциялар күрүскенер. Эртең чылын чамдык жоктурга агаар бодустан хаавын болгаш болза-ла республикада нитро-биле тарваз культуураларын дүжү 1953 чылдын денелдинде 3 хуу улаткан.

1955 чылдын январь 1-де КУДР-та тараачын өргөдөрүн 32 хуузуң каттыштырар турар 10098 ызаэ ажыл-агыйын кооперативтери саватынын турган.

1954 чылда улетпүр бугурулгезин, чурттала бажынармын, школаларын, дээди өөредилге черлерин болгаш техникумдарын, театрларын болгаш эмгектерин бажынармын тудууну калбап хемчөөлөг боттанган.

Капитал тудуушкунуңа күрүнениң капитал савымынын хемчөөлөг 1953 чылдын денелдинде 2,7 каттап өскөн. Күрүгө болгаш кооператив савымын барак саарылгазы 1953 чылдын денелдинде өрткөрүк-биле алмыра 72 хуу улаткан.

Чыл дугузунда күш-ажылым бугурулгезин улетпүргө 41 хуу, тудугта 23 хуу өскөн.

1954 чылдын дугузунда национал оруга 37 хуу улаткан, а ажылчы чоннардын чөтүрүг ажыл төлөвири 84 хуу өскөн.

Улус чырдымышкынын талаалы-биле дык уруг чедишкенин база чөдип алдыган. 1954 чылда чуртка 4930 школалар, 78 техникумнар болгаш ортам тускай школалар, 16 дээди өөредилге черлери ажылдап турган.

Республиканың улус ажыл-агыйын каттап тургузарына СССР-ниң, КУР-нуң болгаш улус демократиянын чуртарынын көргүскени дузаламчының уруг дузанын динналдыла демделеп турар.

Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелинде

НЬЮ-Йорк. КНО-нун албан кылдыр чөргө январь 31-де (Москва шагы-биле 19 шак турла) Айыыл чок чорук Чөвүлелин хуралы ажылдаган.

Кыдат Улус Республикага хамаарыштыр Тайвань районунда болгаш Кыдаттын өскө-ла ортудуктарында Американың Кытайың Штаттарының агрессия үндөдүшкенин дугайында айтканын Чөвүлелин күрүлдөзүнө СССР-ниң төлөвиленин ширенин болгаш анча хамаарышкан резолюция төлөвилелин киргизини жон мурунда-ла динналган болгай. Кыдат Улус Республикага уур АКШ-тын агрессия үндөдүшкенин бурду шаап көөрүн Айыыл чок чорук Чөвүлелинде ук төлөвилеге саналган турар. Айтканың агрессия үндөдүшкенин сөсүлдүр хемчегерин дораан алмын, Кыдаттын шитти херектерине холгаараашканын сөсүлдүр баш Тайвань ортудуктан болгаш Кыдаттын бөзүп турар өскө-ла демскөзүрүскен болуңун бүтүлө агаар, далай болгаш кургаг чер күштерин дидир кийбүрүрүн АКШ-тын чааыга резолюциянын төлөвилеге саналган турар. Кыдат Улус Республикага чакыртмай турар бүтүлө ченекти күштерин ол районун ортудуктарында үндүр чорукту чигедирин барымдааш, кымың-да талаалында Тайвань районунга дайын чорудуулары болурун СССР-ниң резолюциянын төлөвилеге кийбүрүр турар.

АКШ-тын болгаш Англиянын төлөвилектерине деткирген Чаа Зеландиянын талаалери Чөвүлелин күрүлдөзүнө Тайвань өштө байдал дугайында болуңун айтканын кирген.

Чөвүлелин даргазы Муңро хуралды ажылды билек-ле СССР-ниң төлөвилекчилер А. А. Соболев хун чурмуңун дугайында өск дилөш, гомиланчы бөдүртү төлөвилекчиинин төлөвилеге эргелерин совет төлөвилек хөдөлөөр турар болгаш Чөвүлелин күрүлдөзүнө чурту айтканын чугаалажы көөрүгө романин төлөвилекчиинин киралгезин чакылып чорукту Айыыл чок чорук Чөвүлелинде илден тур деп белдөөн. Чүгө Кыдат Улус Республиканын төлөвилекчи Кыдаттын төлөвилекчилер Соболев чүгө чугаалаан.

АКШ-тын төлөвилекчи Лодж гоми-ленин Айыыл чок чорук Чөвүлелин албан бөдүрүн бижди кылдыр тардыр деп айтканын бээрин дээрси Дарга сидерден диледи.

Хундөдүлөг А. А. Соболев, Айыыл чок чорук Чөвүлелинде СССР-ниң доктаамал төлөвилекчиинин оралачымы.

Резолюция төлөвилелин бижмелинде чугаалап турары болза:

«Айыыл чок чорук Чөвүлелин доктаамал болза: «Кыдат Улус Республикага хамаарыштыр Тайвань районунда болгаш Кыдаттын өскө-ла ортудуктарында Американың Кытайың Штаттарынын агрессия үндөдүшкенин дугайында» айтканын чугаалажы көөрүгө киржирил болгаш Кыдат Улус Республиканын Улустун Төп чазанын төлөвилекчиинин Айыыл чок чорук Чөвүлелин хуралына чалаар дугайында Совет Эвилелинн төлөвилекчиинин Айыыл чок чорук Чөвүлелин хуралына чалаар».

«Хундөдүг дээрси Дарга, «Кыдат Улус Республикага хамаарыштыр Тайвань районунда болгаш Кыдаттын өскө-ла ортудуктарында Американың Кытайың Штаттарынын агрессия үндөдүшкенин дугайында» айтканын чугаалажы көөрүгө киржирил болгаш Кыдат Улус Республиканын Улустун Төп чазанын төлөвилекчиинин Айыыл чок чорук Чөвүлелин хуралына чалаар».

Резолюциянын санадыгынын төлөвилеге (СЭТА).

«Германияны каттап каттыжышкывы— бүгү немертерниң бирги болгаш кол негелдези болур»

Гитлержи армиянын офицерлери чораанарын чөвүлөс хуралы

БЕРЛИН. АДН агенттелинин дамчылы турары болза, Барыин Германияда гитлержи армия турган бөлүк офицерлеринин эгелекчи саналын бугаар, гитлержи армиянын генерал-фельдмаршалы турган Паулиус январь 29-та болгаш 30-де Берлинге чөвүлө хурал чыгардыр, анча Германиянын бүтү кесектеринде шеригерин бүгү аймактарынын 87 генералдары болгаш офицерлери киршкенер.

Чөвүлө хуралга Германиянын ийи кезеңин төлөвилекчилери өлөчөкчиге зарлааннар. Ол хуралга меделел хүдөөлөп алган, анда чугаалап турары болза: «Немер улустун мурунда чугула шилтиренин кылдыр турар: Чуртаар бе азы өлүр бе деп шак мындыг айтканын туруп турар. Бистиң чуртувустун чакытмай чоругуна болгаш дугузунда өлүмүң айымды париж дугузугуларга көргүзүп турар. Германиянын найысалы—Берлинге немец ада-чуртун бүтүлө кесектеринден көш чымылган шаандагы генералдар болгаш офицерлер чорааннар шак бо шыгыш шакта боттарынын унерин көдүрүп, бүтүлө өргө соктаттарга, а оларын-биле кады бүтү немец улуска: дагылык туктарың аялга каңдыр-ла баралгап кылдыр чорукка уур демисекип турар бис—деп айтыртып үндүрүп тур бис.

Германиянын каттап каттыжышкымын болза, бүтү немер улустун бирги болгаш кол негелдези болур».

(СЭТА).

ДЕЛИ. Пресс Траст оф Индия агенттелинин динналды бугаар алмыра, Бангалорда тайбын болгаш Азиянын өсетил каттыжышкымын дөш конференция ажылдаган, мында 400 кире төлөвилекчилер турар. Конференциянын Тайбанын Бүтүлдөгөй Чөвүлелин кижизидерин Д. К. Бумарша ажылтан.

Конференция резолюция хүдөөлөп алган, анда чугаалап турары болза, Чан Кайши биле Кыдат Улус Республиканын

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиник кудумчуу, бажым № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторун 3—62; редакторун оралакчынын 3—68, партияжи амьдырал, пропаганда, ведеэ ажыл-агый, культура болгаш амьдырал кидистеринин болгаш бугааларынын—3—65, харысчалгы секретарынын 4—98, иштая информация, чагаз улетпүр транспорт кидистеринин—3—88.

Түзүрү өргөдөрүнүн типографиясы

ТС—01540